

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Canada \$4.00 na leto, \$2.00 za pol leta in \$1.00 za tri mesece; Chicago \$5.50 na leto, \$2.75 za pol leta, \$1.40 za tri mesece, in za inozemstvo \$7.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2887 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$4 per year; Chicago \$5.50, and foreign countries \$7.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.

Datum v oglepanju n. pr. (maja 31—1920) poleg vsakega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite je pravočasno, da se vam ne ustavi list.

PRIVATNI INTERESI SE POSLUŽUJEJO NOVE METODE ZA ZADAVLJENJE DELAVSKEGA TISKA.

Če pogledamo v dnevnike, ki zagovarjajo velebizniške interese, naletimo na članke, v katerih uredniki protestirajo, da se postavno določi, kako velika sme biti oblika lista, da se tako odpomore pomanjkanju tiskovnega papirja. Uredniki velebizniških listov pravijo, če se hoče na ta način odpraviti pomanjkanju papirja, da bo oblika dnevnikov postavno določena, tedaj ne bomo imeli več svobodnega tiska in časopisje bo korumpirano. Uredniki seveda ne navajajo dokazov za svoje trditve, kajti njim se zdi nepotrebno, da bi še dokazovali, kar so izrekli.

Vprav ti uredniki ne govore nič, da se je tiskovni papir podražil in da stane funt tiskovnega papirja enajst centov, in če pojde tako naprej, da bodo v nekaj mescih prenehali izhajati delavski listi, o katerih se lahko reče, da niso korumpirani.

Veliki biznis ukazuje velikim dnevnikom in uredniki pišejo tako, kot jim ukazujejo gospodarji. Upirajo se, da se postavno določi oblika časnikov, ker bi se morali zmanjšati veliki dnevniki, a obenem molče, da se trustovci izdelali nov načrt, da zadavijo vse napredno delavsko časopisje, ki se ne da korumpirati.

Delavski listi, ki se odločno bojujejo proti lakomnosti privatnih interesov, seveda najbolj občutijo draginjo papirja. Nevarnost za delavske liste torej postoji, da bodo uničeni, če se ne organizira obramba proti namenu trustovcev. Ta nevarnost se da seveda odvrniti, če se delavci zavedajo, kako važen je zanje delavski tisk.

Delavski listi so danes delavstvu potrebni kot vsakdanji kruh. Če delavstvo ne bo imelo svojega tiska, je podobno vojaku v bitki, ki nima orožja. Tak vojak je sicer pripravljen odbiti sovražen napad, a nima orožja, da bi se branil. Delavci so tudi pri volji braniti svoje pravice in se bojevati za izboljšanje življenjskih razmer. Ali kako naj to izvedejo, če nimajo svojega tiska, ki jih informira o vseh podjetniških spletkah, o mahinacijah in potezah profitarjev in ljudskih oderuhov? Kako naj delavci vodijo uspešno volilno kampanjo, če nimajo svojih časnikov? Torej delavski listi so potrebni za delavce, da se branijo proti poželjivosti izkoriščevalcev, obenem se pa bojujejo za boljšo bodočnost vse človeške družbe. Če se hoče izpodbiti nakana delavskih sovražnikov, to je trustovcev, ki hočejo zadaviti delavski tisk s podražitvijo papirja, tedaj se morajo naročniki na delavski tisk podvojiti.

Veliko delavcev je še popolnoma brezbriznih napram delavskemu časopisju in kupujejo in čitajo protidelavske liste. Te brezbrizne delavce je treba pridobiti, da se naroče na delavske liste, ki zagovarjajo in branijo odprto delavske interese, pa se ne bodo uresničile sanje trustovcev, ki bi najrajše videli, da danes prenehajo izhajati vsi delavski listi kot jutri.

Naročnike na delavske liste pa lahko pridobe le tisti delavci, ki so spoznali važno ulogo, katero igra delavsko časopisje v boju za boljšo bodočnost. Vsak zaveden delavec ima gotovo prijatelja, znanca ali sorodnika, ki mogoče še ni naročen na delavski list. Do teh naj se obrnejo zavedni delavci in jim prigovarjajo, da se naroče na delavske liste. Ako se takoj prvi dan ne doseže uspeh, ni treba obupati, ampak nadaljevati je treba s prigovarjanjem, dokler se ne doseže uspeh. Vztrajnost premaga vse ovire in doseže tudi tam uspehe, ker se človeku zdi v začetku, da jih ne bo dosegel. In to velja tudi pri agitaciji za delavske liste. Zategadelj pa tudi ne sme nihče obupati, če vidi, da v začetku ni takih uspehov, kot jih je pričakoval.

Nekateri ljudje bolj težko razumejo stvar, ki se jim razklada, zato jo je pa treba večkrat razložiti, da jo razumejo.

Če bodo delavski listi dobili podporo od svojih zvestih in zavednih naročnikov na ta način, da agitirajo od ust do ust med svojimi znanci, prijatelji in sorodniki, da se naroče na delavske liste, tedaj bodo prav zanesljivo spodelovali trustovski naklepi, delavsko časopisje se bo pa počelo, mesto da pogine.

Delavski listi se ne morejo do drugih obračati, da agitirajo za pomnožitev naročnikov, kot do tistih, ki razumejo, kolike važnosti je delavski tisk za delavstvo.

Časi se spreminjajo... — Devica Orleanska je postala svetnica. Kanoniziral jo je sedanjí papež.

Kdo je Devica Orleanska? V vojni, ki je divjala v petnajstem stoletju med tedanjimi francoskimi in angleškimi vladarji, se je Devica Orleanska udeleževala teh bojev v moški obleki. Verjela je, da je od Boga poslana, da pomaga kralju Karlu VIII. Vojaške čete je vodila tako izborna, da je prizadela Angležem več občutnih porazov. V letu 1430 je prišla pri nekem izpadu iz trdnjave v pest sovražnim četam. Zaprlí so jo na gradu nekega pl. Lignyja, ki jo je izročil Angležem za deset tisoč lir. Bila je obtožena čarovništva in zveze s hudičem. Obravnavo proti nji je vodil katoliški škof Peter Cauchon iz beauvaiske škofije. Spoznana je bila kriva čarovnije in drugih hudodelstev dne 24. maja 1431 in obsojena na grmado. Preden so jo položili na grmado, je preklicala svoje zmote, nakar je bila pomiloščena v dosmrtno ječo ob kruhu in vodi. Obleči se je morala v žensko obleko. Kasneje se je zopet oblekla v moško obleko in njeni sodniki so smatrali to dejstvo, da se je vrnila zopet h krivoverstvu in čarovnijam. Dne 30. maja 1431 je bila sežgana na grmadi, kot čarovnica in krivoverka.

Papež je dne 7. junija 1456 preklical njeno obsodbo, papež Leon XIII. jo je v minolem stoletju formalno predlagal, da se kanonizira kot svetnica, zdajšnji papež jo je pa kanoniziral.

Rimska katoliška cerkev je Devico Orleansko sežgala kot čarovnico, ker je katoliški škof Cauchon upal, da s pomočjo Angležev postane nadškof v Rouenu, sedanjí papež jo je kanoniziral kot svetnico, da ublaži razmerje med sedanjo francosko vladjo in Vatikanom. Taki odlomki iz zgodovine rimsko-katoliške cerkve pripovedujejo, da je res ta cerkev nezmotljiva za tiste ljudi, ki verjamejo v pravljico o nezmotljivosti.

Koliko stane produkcija tone premoga? — Zvezna obrtna komisija je preračunila, da se produkcijski troški pri eni toni premoga podražili od januarja 1918 do letošnjega prvega januarja le za osem in dvajset centov.

Profitarji razumejo pomnožitev produkcijskih troškov na drug način. Navadno pomnože do petkrat zgoraj omenjeni znesek, nakar povedo v velebizniškem časopisju, za koliko se podraži premog, ker so narasli produkcijski troški.

Apostol vode ni znižal konzuma opojnih pijač. — Iz Anglije poročajo, da spišejo na Angleškem vsaki dan za pet milijonov dolarjev opojnih pijač. Stevilka je malo visoka, posebno zaradi tega, ker se zdaj nahaja na Angleškem ameriški apostol vode, znaní "Pussyfoot" Johnson, ker dokazuje, da tudi najboljši apostoli vode ne napravijo ničesar proti starim navadam, posebno če je veliko ljudi obsojenih, da že na tem svetu živijo v peklú.

Vzorno gospodarstvo. — Predsednik neke železniške družbe na vzhodu pravi, da primanjkuje na železnicah sto tisoč tovornih voz in dva tisoč lokomotiv. Kaj so pa delali privatni interesi, ki lastujejo železnice z dohodki, ki so jih prejemale od železnic, da niso napravili potrebnih železniških voz in lokomotiv?

Ali mogoče prihaja zaradi tega železniški ravnatelj s to izjavo v javnost, ker nova železniška postava garantira po šest od sto dividende od vložene glavnice?

What is next? — Častiti gospod Phil. Campbell, kongresnik za tretji kansaški okraj, prihaja na dan z izjavo, da je veliko učiteljev anarhistov, boljševikov in "nasprotnikov kongresa".

Zdi se, da je častiti kongresnik udaril po šolskih učiteljih, ker ne verjamejo vsega, kar jim natvezijo profesionalni političarji.

Obdregnil se je tudi ob nekega profesorja na harvardski univerzi, o katerem je dejal, da je socialist. Ali mogoče nima profesor take pravice, da je socialist, kot jo ima mr. Campbell, da je republikanec?

Ali bo governor držal dano besedo? — Governor Allen je obljubil, da bo debatiral z Gompersom dne 23. ali 24. maja o koristih industrijalnega sodišča v Kansasu. Governor bo zagovarjal industrijalno sodišče, Gompers bo nastopil proti. Debatá se vrši v New Yorku. Škoda, da se ne bo debata vršila v Kansasu, da bi imeli odtodni delavci priliko slišati, kako bo governor zagovarjal postavu, o kateri pravijo delavci, da je protidelavska.

Podjetniška diktatura. — V Tampí, Fla., stavka nad šest tisoč tobačnih delavcev za odpravo podjetniške diktature. Tovarnarji so odpustili več delovnih delavcev za strokovno organizacijo. Ko so delavci spoznali, da je vsaka pametna beseda zastoj, so zastavkali. Stavkajoči delavci ne zahtevajo nič drugega, kakor da podjetniki sprejmejo zopet v delo žrtve podjetniške diktature. Velebizniški listi ne poročajo o tej stavki in zahtevi delavcev, ker se menda boje, da ameriško ljudstvo ne izve resnice, kaj pomeni beseda demokracija, kadar prihaja iz ust privatnih podjetnikov.

POVIŠANJE MEZDE ŽELEZNIČARJEM JE TREBA.

TO PRIZNAJO KDAJ TUDI ŽELEZNIŠKI RAVNATELJI.

Kot protinajugo, pa zahtevajo povišanje tovarnine za 50 odstotkov.

Chicago, Ill. — Železniški ravnatelji so bili zaslišani pred železniškim delavskim odborom, ki vodi zaslišanje, da po svojo sodbo o mezdah zahtevah železničarjev. Nekateri so pričakovali, da se železniški ravnatelji izrečejo proti povišanju mezde, ki so pa seveda zmotili. Železniški ravnatelji so rekli, da velik del železničarjev zasluži, da se poviša njih meza.

Železniški ravnatelji se pa niso izrekli le za povišanje mezde, ampak rekli so, da se mora tovarnina povišati za petdeset odstotkov. E. T. Winter je rekel, da povišanje tovarnine za osem in dvajset odstotkov, ki ga zdaj zahtevajo železniške družbe, prinese eno milijardo dolarjev, ki bo zadostovala za kritje posojila zadnjih dveh let. Vseled tega bo treba povišati tovarnino še za trideset odstotkov, da bodo železniške družbe izplačevale povišano mezo.

Velebizniško časopisje, ki je glasilo vseh privatnih veleinteresov, torej tudi železniških, pravi, da se bo morala tovarnina povišati od 45 do 50 odstotkov, da bodo železniške družbe lahko izhajale.

Vpriču tega dejstva se najdejo naivneži, ki upajo, da padejo cene že v par letih. Svoje sanje zagovarjajo, da pride kriza, ki kar čez noč zniža cene in prinese od pomoč. Če bi bila stvar tako enostavna, kot si jo predstavljajo taki sanjači, bi bile rešitve draginje zelo enostavna reč. V Jugoslaviji je še precej časa kriza, in vidimo jo lahko v Čehoslovakiji, Avstriji, na Poljskem, Ogrskem itd. Ali se morda tam scenle življenske potrebnosti, ali so hišni posredniki mogoče znižali stanarino? Kajne, to se ni zgodilo, ampak prepričamo se lahko, da delavec v Jugoslaviji zasluži od petnajst do trideset kron na dan, za navaden klubok pa mora plačati do pet ali šest kron. To pomeni, da mora delavec delati od deset do dvajset dni, da zasluži za en klubok. V Avstriji je kriza še hujša. Tam zasluži delavec od petnajst do dvajset kron na dan, za eno obleko pa mora plačati do tri tisoč kron.

Delavstvo se ne more udajati iluzijam, da pride gospodarska kriza, ki bo znižala cene produktov, ampak mora biti na straži, da ga kriza ne zadene tako. Kot je bilo zadeto delavstvo v Evropi. Če gredo cene potrebščin navzgor, tedaj se morajo povišati tudi delavske mezde v primeri z draginjo, da ne pride dan, ko bo delavec zaslužil od petnajst do dvajset dolarjev na dan, za klubok bo pa plačal tri sto dolarjev. Tako je treba računati delavcem, nikakor se pa smejo udajati puznim sanjam, da jih gospodarska kriza kar čez noč osvobodí draginje. Kdor sanja o taki osvoboditvi, je dokaz, da ni študiral sedanjega produkcijskega sistema, še manj pa opazuje gospodarske pojave, ki se odigravajo pred njegovimi očmi.

OBEVNA ZDRAVNIŠKA PRAVSKA ZA RUDARJE.

New York, N. Y. — Iz urada "Ameriškega rudnega križa" se poroča, da je nrad za rudarstvo zveznega državnega departamenta priporočil, da bi zvezna vlada uvedla obvezno zdravniško preiskovanje za rudarje, namreč zdravniški bi preiskali najmanj enkrat na leto vse rudarje in tudi njih družine.

KAZNENICI SO SE POSLOVILI BREZ SLOVESA S KAZNILNIČNE FARME.

Joliet, Ill. — S kaznilnične farme se je poslovilo dvanajst kaznencev, ne da bi se pred svojim odhodom zglašili pri jetničarju. Dozdaž še niso prijeli nobenega ubežnega kaznenca razum William Jacksona, ki ga je ubila tretja tračnica na cestni železnici blizu Wheatona. Med ubežnimi kaznenci je tudi morilec Archie Wilson, ki je bil obsojen v dosmrtno ječo.

Tukaj je!

Dejstvo, da je mehiška revolucionarna mašina tako gladko tekla, zbuja sum, da ne more biti domačega izdelka. Vsekakor je bila importirana.

General Obregon, vodja najnovije revolucije v Mehiki, je postal svojega diplomatičnega zastopnika v Wall Street prej kot v Washington. To dokazuje, da Obregon ni bedak. On ve, kje je pravi sedež ameriške vlade, kjer je treba iskati priznanja in prijateljstva.

"Demokratska stranka mori v volilno bitko na podlagi krščanskih principov". — Woodrow Wilson.

Eden teh principov je dobro znan, ker je star že dvatisoč let. Glasí se: "Prodaj vse, kar imaš, razdeli denar med uboge in pojdi za menoj, ako hočeš imeti nebesko kraljestvo."

Vsako jutro pričakujemo brzojavko v časopisih, da so Poljaki vzeli Moskvo. Zakaj ne! Saj ne stane dosti, če se tiaka takšna brzojavka, in — ah! — kako interesantno se čita.

Jadransko vprašanje. — Jadranako vprašanje je postalo jadranski semenj. Koliko daš? Koliko pridaš? Kdo da več? — Pa ne da bo kakšen Kazimir rekel, da sta Trumbić in Pačić socialisti!

Cene padajo! — takole! padajo cene padajo, Hvalabogu.

Ameriška trgovska zbornica izjavlja, da se bo bojevala proti socialnemu nepokoju in "bedastemu radikalizmu" z idejami namesto z brutálno silo. Kje pa visoka zbornica dobi ideje? Kje?

Nekaj, kar se nikdar ne zgodi. — Janez: Prav debelo kokoš sem vam prinesel, gospod pater. Bog vam je požegnal za nedeljsko kosilo! Matej: "Pater! Ne, ne! Jaz ne potrebujem kokošine in takih reči, ker jaz sem krščanin in od tega sveta. Kokošina mene čaka v nebesih."

Bivša ruaka carica je 5. aprila 1916 pisala carju, ko je bil na fronti: "Ne pozabi, da si ti avtor vseh Rusov; tvoja je vojna in tvoje bo mir." — Tako je bilo! Carjeva je bila vojna in zato zdaj v miru počiva.

Jean Longuet, francoski socialist, ki je med vojno toplo zagovarjal Wilsonovih štirinajst točk, ne sme zdaj obkati Združenih držav. Tako je dekretirala ameriška vlada. Carl Huzar, madžarski klerikalec in šovinist, ki je med vojno gorko podpisal kajzerjevo in njegovo avstro-nemško bando in napadal Wilsona sme zdaj obkati Združene države. Dovolila mu je ameriška vlada. Zakaj?

Zgodilo se je, kar se je moralo zgoditi: Mehika je okupirana in kmalu bo anektirana.

Najnovejša tragikomedija v Mehiki se je izvršila tako hitro, da ni svet niti opazil prvih dejanj. To je časa primerno. Mehikanci gotovo verjamejo v prihranitev solnne luči, da lahko pred večerom izvrše še eno revolucijo.

Nov svetnik, ho! — V Srbiji se je porodilo gibanje, da se Kolšek proglasi za svetnika pravoslavne cerkve. Korošec et co. baje podpira to gibanje.

Kupi drugo! — Prijatelj onkraj ceste! Plošča je že stara in izgledana in hrešči, da je grdo. Kupi kaj novega in potem navij viktrola, če čes, da bomo prijatelji.

Do danes še ni bilo poročila v ameriških listih, da so mehiški revolucionarji nacionalizirali žene. Zakaj ni v redu. Vlada je bila nasilno strmoglavljena in to je prvi naglavni zločin, ali mar ni?

Ljubljana molči — odkar so jo okupirali klerikaleci. Ali jih je prokleto sram ali si pa mislijo: Zaprimo okna, zaklenimo vrata in nabavimo vrečo, saj dolgo itak ne bomo.

K. T. B.

ZASTAVE

